

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA – KOMPARATIVNI PRIMJERI

UPOREDNA SOCIJALNA POLITIKA

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Različitost između socijalnih poredaka na evropskom prostoru datira od samog nastanka, odnosno institucionalizovanja država blagostanja.
- ▶ Osnovnu ravan razlikovanja u socijalnoj sferi predstavlja orijentisanost, odnosno oblikovanje institucija i strukturisanje socijalnih prava prema državi i/ili tržištu.
- ▶ U zavisnosti od dominacije jednog od ova dva faktora, njihove kombinacije, zajedno sa ulogom koju porodice (ne)formalno imaju, nastale su socijalne države zasnovane na (bez)uslovnom ostvarivanju socijalnih prava (Perišić, 2014).

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Tržišta predstavljaju izvor socijalne sigurnosti za najveći deo stanovništva, koje je radno sposobno i radno aktivno.
- ▶ Izvor blagostanja predstavljaju i porodice, čija je uloga kako dohodovna, tako i servisna.
- ▶ U svima postoje državni programi zaštite i osiguranja od rizika, čija je ekstenzivnost, međutim, izuzetno različita.
- ▶ Podjednako, varijacije postoje po pitanju dometa i obuhvata dobrovoljnog sektora i uzajamne pomoći, kao izvora blagostanja (Perišić, 2014)

Razlike izmedju evropskih država

Pristup naknadama i uslugama	Po osnovu državljanstva, zaposlenosti, provere dohodka, privatnih ugovora
Odnos socijalnih naknada i usluga	Dominantnost naknada nad uslugama i/ili obrnuto
Nivo naknada	Minimalan, oko praga socijalne sigurnosti, relativno visok, visok, istog iznosa za sve, uslovljen prihodima, zaradom, doprinosima
Karakter usluga	Institucionalne, vaninstitucionalne (u zajednici), u naturi
Pružaoци usluga	Državne ustanove, privatni sektor, nevladine organizacije, crkva, porodica
Izvori finansiranja	Porezi, doprinosi, participacija korisnika
Upravljanje programima	država (sa različitim stepenom učešća različitih nivoa vlasti), socijalni partneri, privatni sektor

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ I – Nordijski režim (Danska, Finska, Švedska) polazi od pretpostavke o nestabilnosti tržišnih i porodičnih mehanizama, u skladu sa čim razvija održivu državnu alternativu. državni programi pomoći, koji su prilično opsežni, dominantni su, a tržište i porodica predstavljaju alternativne načine obezbeđivanja socijalne sigurnosti, tj. „i porodica i tržište su 'dodaci'”.
- ▶ II – Anglosaksonski režim (Velika Britanija, Irska), koji se oslanja u najvećoj mjeri na tržišne mehanizme, razvija privatne programe osiguranja, a ulogu porodice i naročito države minimizira, svrstavajući ih u red rezidualnih aktera. Sistem mjera državne pomoći je, po pravilu, poslednja preostala alternativa i usmjeren je samo ka onima koji su najugroženiji siromaštvom.

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ III – Mediteranski režim (španija, Portugalija, grčka, italija) u izvjesnim segmentima reprodukuje neoliberalnu logiku oslanjanja na tržište, dok u nekim drugim aspektima slijedi principe univerzalnog obuhvata stanovništva (zdravstvo). Porodična solidarnost je nezaobilazni generator blagostanja i utiče znatno na (ne)izloženost siromaštvu.
- ▶ IV – Kontinentalni režim (nemačka, Francuska, Belgija, austrija, Luksemburg) podstiče socijalnu odgovornost porodice i lokalne zajednice. U njemu se uloge tržišta i države specifično prelamaju tako što su programi socijalnog osiguranja dostupni onima koji su aktivni na tržištu (i članovima njihovih porodica), a programi socijalne zaštite onima koji su isključeni sa tržišta

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ V – Istočnoevropski režim (Mađarska, Poljska, Češka, Slovačka) je, tokom perioda tranzicije, svoje do tada kompletno podržavljene socijalne sisteme počeo da transformiše u pravcu neoliberalne agende. Uravnoteženiji odnos tržišnih i državnih odgovornosti ugrožen je finansijskim ograničenjima. U njemu su i maksimalni iznosi socijalne pomoći relativno niski. (Arjan Soede, Cok Vrooman, Pier Marco Ferraresi, Giovanna Segre, 2014).
- ▶ Uprkos različitim načinima ostvarivanja socijalnih ciljeva, sami ciljevi „izgleda da su prilično slični svugdje: ekspanzija masovnog obrazovanja, kao instrumenta za jednake mogućnosti i za okončanje nasleđenih privilegija; obezbeđivanje sigurnosti dohodaka kao načina ujednačavanja uslova života i eliminisanje socijalnih rizika, kroz sve životne cikluse“ (Gøsta Esping-andersen, 2002).

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Za sada je i sam teorijski osnov o nadnacionalnim obrascima socijalne solidarnosti ograničen. Ujednačavanje socijalnih sistema u jedinstven, unifikovani poredak u EU nije moguće iz najmanje tri razloga:
- ▶ (1) prostor komunitarne politike zapošljavanja i socijalne politike već su zauzele snažno ukorenjene nacionalne politike;
- ▶ (2) donosioci odluka na nacionalnom nivou uopšteno nisu voljni da prenesu kompetencije iz socijalne i politike zapošljavanja na institucije EU;
- ▶ (3) vrlo je vjerovatno da se države članice suočavaju sa sličnim izazovima ali postoje velike razlike u institucionalnom funkcionisanju (Perišić, 2014).

PRIMJER: POLITIKA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI

- ▶ Period nakon lansiranja Lisabonske strategije označio je razvoj nove ere socijalnih politika u Evropi, i to sa naglaskom na zaštiti najranjivijih grupa stanovništva. U pitanju su politike zaštite siromašnih, koje su, međutim, od prve decenije XXI vijeka, dobile karakter koncentrisanih mjera, prava i usluga, usmjerenih ka višestrukim dimenzijama siromaštva.
- ▶ Promjena slike siromaštva u državama Evrope.
- ▶ Dva nivoa promjene.

(Perišić, 2014)

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Prvi nivo: pojava novih formi siromaštva: za razliku od, na primjer, siromaštva kod starih tokom sedamdesetih, početkom devedesetih omasovilo se siromaštvo u starosnoj kategoriji onih koji bi trebalo da budu radno aktivni, naročito mladih, koji nisu imali nikakvo zaposlenje ili su duži kontinuirani period izvan tržišta rada i sl.
- ▶ Drugi nivo: snažnija povezanost više faktora rizika kod većeg broja stanovnika.
- ▶ Termini 'polarizacija', 'dualizacija' i 'marginalizacija' ušli su u vokabular analitičara siromaštva, za opisivanje sve većeg jaza između onih koji su bili u mogućnosti da ostvare koristi od socijalnih i ekonomskih sistema i onih koji su bili isključeni iz njih. (Perišić, 2014)

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Siromaštvo se odnosi na nepostojanje dohoda i resursa, koji se smatraju adekvatnima, prihvatljivima i uobičajenima u jednom društvu, u kombinaciji sa marginalizovanjem;
- ▶ Socijalna isključenost se odnosi na nemogućnost pristupa i učestvovanja u društvu, kao posledica nepostojanja bazičnih kompetencija, diskriminacije i sl; – socijalna uključenost predstavlja „proces koji obezbeđuje da oni, koji su pod rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti, dobiju mogućnosti i resurse da učestvuju u potpunosti u ekonomskom, socijalnom i kulturnom životu i da uživaju u životnom standardu i blagostanju, koji se smatraju uobičajenima u društvu u kom žive, obezbeđuje da više učestvuju u donošenju odluka koje utiču na njihove živote i da imaju pristup osnovnim pravima“.
- ▶ Najuopštenije, socijalna isključenost predstavlja širi pojam, koji obuhvata i aspekt siromaštva, koje može biti kako uzrok, tako i posledica socijalne isključenosti. (Perišić, 2014)

PRIMJER: AKTIVNA POLITIKA ZAPOŠLJAVANJA

- ▶ Jedno (od četiri) područja politike socijalne uključenosti, u kojima se odvijaju najintenzivnije komunitarne delatnosti, jeste aktivno uključivanje na tržište rada, i to naročito dugotrajno nezaposlenih.
- ▶ Instrumenti aktivnog uključivanja predviđeni su: pružanje adekvatne materijalne pomoći, stvaranje inkluzivnih tržišta rada i pristup kvalitetnim javnim službama.
- ▶ Preporukom o aktivnoj inkluziji utvrđeni su principi i smjernice za kreiranje i/ili rekonceptualizovanje nacionalnih politika socijalne uključenosti. (Perišić, 2014)

Dostupnost socijalnih prava

- ▶ Dostupnost socijalnih prava i usluga predstavlja ravnopravnu pretpostavku za socijalno uključivanje i razvijano je kao samostalna (druga) oblast politike socijalne uključenosti, ona predstavlja i koncept, koji je inkorporiran u sve druge oblasti politike uključenosti.
- ▶ Zaštita djece i zaštita beskućnika su područja politika usmjerena prema specifičnim grupama pod izuzetno visokim rizikom. Fokus na djecu i na beskućnike proistekao je iz njihovog izuzetno nepovoljnog položaja i višestrukih prepreka za izlazak iz siromaštva.
- ▶ Kod dece, u pitanju su nepovoljni efekti obrazaca dugotrajnog življenja u siromaštvu i njegovo generacijsko reprodukovanje, a kod beskućnika je izražena tzv. ekstremna marginalizovanost. (Perišić, 2014)

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Socijalne politike predstavljaju jednu od (preostalih) oblasti suverenosti država članica EU i socijalne reforme će se i dalje odvijati na nacionalnom nivou, što će biti faktor opstajanja razlika između socijalnih sistema nacionalnih država.
- ▶ Koordinacija u oblasti nacionalnih politika socijalne uključenosti odvija se na najmanje dva nivoa: na kognitivnom i na praktičnom nivou.
- ▶ Na kognitivnom nivou, u pitanju su: razvijanje koncepta socijalne uključenosti i njegovo ujednačavanje u različitim državama članicama; razvijanje indikatora praćenja napretka; uvođenje kvantifikovanih ciljeva; definisanje kriterijuma procjene uticaja. (Perišić, 2014).

EVROPSKE DRZAVE BLAGOSTANJA

- ▶ Na praktičnom nivou, promovise se (OMK) koordinacija učinaka / ciljeva i politika. Dvosmjernan proces – sadrži, s jedne strane, snažan podsticaj ka realizovanju zajedničkih ciljeva, a s druge, snažne elemente uzajamnog učenja i razmjene najboljih praksi.
- ▶ U nekim državama, u kojima gotovo da nisu postojali diskursi o siromaštvu (države nordijskog režima), „siromaštvo nije (zaista) bilo prepoznavano kao problem koji zahtjeva posebnu pažnju“ sve do njegovog prepoznavanja na nivou EU.
- ▶ U nekim drugim državama, poput Velike Britanije, Francuske i Belgije, naročito je doprinijela afirmisanju mjera socijalnog uključivanja djece. (Perišić, 2014)